

З.М. Бойко

РОЗШИРЕННЯ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ І ОЦІНКИ ВНУТРІШНЬОГАЛУЗЕВОЇ ТОРГІВЛІ

У статті розглянуто необхідні передумови дотримання адекватності емпіричного аналізу внутрішньогалузевої торгівлі. Обґрунтовано нелінійність природи феномену внутрішньогалузевої торгівлі. Доведено основну умову виникнення внутрішньогалузевої торгівлі між країнами – існування множин перехресного попиту.

Ключові слова: внутрішньогалузева торгівля, нелінійна динаміка, теорія хаосу, фрактальна геометрія, вибір споживачів, множини товарів перехресного попиту.

Форм. 2. Літ. 40.

З.М. Бойко

РАСШИРЕНИЕ СУЩЕСТВУЮЩИХ ПОДХОДОВ К ИССЛЕДОВАНИЮ И ОЦЕНКЕ ВНУТРИОТРАСЛЕВОЙ ТОРГОВЛИ

В статье рассмотрены необходимые предпосылки соблюдения адекватности эмпирического анализа внутриотраслевой торговли. Обоснована нелинейность природы феномена внутриотраслевой торговли. Доказано основное условие возникновения внутриотраслевой торговли между странами – существование множеств перекрёстного спроса.

Ключевые слова: внутриотраслевая торговля, нелинейная динамика, теория хаоса, фрактальная геометрия, выбор потребителей, множества товаров перекрёстного спроса.

Z.M. Boiko

WIDENING EXISTING APPROACHES TO RESEARCH AND EVALUATION OF INTRAINDUSTRY TRADE

The article considers the necessary preconditions for the adequacy of the empirical analysis of the intraindustry trade. The nonlinear nature of the intraindustry trade phenomenon is grounded. The key condition for the intraindustry trade establishment between countries is determined as the existence of cross demand variety.

Keywords: intraindustry trade; nonlinear dynamics; chaos theory; fractal geometry; consumers' choice; goods' variety of cross demand.

Постановка проблеми. Важливим напрямком структурної перебудови зовнішнього сектору економіки України є збільшення частки внутрішньогалузевої торгівлі (ВГТ) щодо загальних обсягів торгівлі. В економічній літературі загальноприйнятим є твердження про те, що для країни краще мати найбільшу частку внутрішньогалузевої (яка спричинена попитом на різноманітні продукти), аніж міжгалузевої торгівлі (яка базується на порівняльних перевагах). Це твердження базується на таких міркуваннях: чим більше диверсифікована зовнішня торгівля країни, і, особливо, чим більша частка внутрішньогалузевої торгівлі, тим гнучкіше її економіка буде реагувати на зміну конкурентного середовища.

Очевидно, що для України величина частки внутрішньогалузевої торгівлі у загальній торгівлі є важливим показником: чим більше країна залучена до внутрішньогалузевої торгівлі, тим легше проходитимуть процеси, спричинені лібералізацією торгівлі, тобто країна зможе легше перейти через структурну перебудову.

дову, політичні баталії, перерозподіл доходу тощо. Ще одним поясненням такого твердження є те, що розвинуті країни характеризуються високим рівнем внутрішньогалузевої торгівлі. Крім того, в азійських країнах, які демонструють значні успіхи в економічних перетвореннях, і у прогресивних перехідних економіках спостерігаємо збільшення частки внутрішньогалузевої торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна наука першої половини ХХ ст. характеризується, крім іншого, яскравою особливістю — зростанням ролі кількісних методів дослідження, зокрема систематичних статистичних оцінок економічних процесів на глобальному, міжнародному та національному рівнях. Підтвердженням визнання світовою економічною наукою важливості кількісних методів дослідження економіки як нових методів економічного аналізу та інструментів наукового пошуку є нагородження Нобелівськими преміями в галузі економічної науки Р. Фріша і Я. Тінбергена (перша Нобелівська премія у галузі економіки, 1969 р.), їхніх послідовників — Т. Хаавелмо (лауреат премії у галузі економіки 1989 р.), Дж. Хекмана і Д. Мак Фаддена (лауреати премії у галузі економіки 2000 р.) за новаторські розробки економічних моделей на основі інтеграції економічної теорії і статистичних методів аналізу даних.

У контексті дослідження важливим є висновок Т. Хаавелмо про те, що використання елементів теорії ймовірності та введення стохастичних категорій в аналіз поведінки економічних агентів (споживачів, покупців, країн тощо) — необхідна умова математичної чіткості економічних теорій, процесу формалізації економічних процесів та явищ, подальшої перевірки гіпотез й адекватності моделей [31]. На жаль, нині відомі теоретичні фундаментальні та практичні емпіричні роботи [24; 34; 40], які присвячені дослідженням феномену ВГТ, не враховують цього принципового положення.

Особливо варто наголосити на процесі поступальної інтеграції економічної теорії з методами фрактальної геометрії і теорії хаосу, що є частиною ширшого наукового напрямку — теорії складності. Згадана тенденція — результат визнання в межах сучасної економічної теорії нової нелінійної парадигми. Даний підхід до дослідження певних сфер світового господарства успішно розвинений і в працях провідних вітчизняних науковців, зокрема Г. Дебока [4], В. Занга [7], Т. Кохонена [4], О. Сохацької [20; 21]. Теоретичні передумови нелінійного моделювання ґрунтовно проаналізовані у працях українських вчених: В. Вітлінського [2], М. Корнійчука [9], М. Краснюка [19], І. Ляшенка [11], В. Ситника [19], І. Совтуса [9] та інших.

Невирішені частини проблеми. На жаль, вітчизняна наука приділяє незначну увагу феномену внутрішньогалузевої торгівлі України. Практично відсутні ґрунтовні емпіричні дослідження щодо природи і характеру ВГТ України з країнами світу, визначення її детермінант. У наукових публікаціях не піднімається проблема неадекватності реаліям сучасних міжнародних економічних відносин застосування класичних підходів стосовно дослідження внутрішньогалузевої торгівлі. Вчені ігнорують факт нелінійності природи ВГТ. Проте, ще у 1936 р. Дж. Кейнс зазначав, що «теоретики класичної школи схожі на прибічників евклідової геометрії в неевклідовому світі ...» [35, 16]

Метою дослідження є обґрунтування передумови і логіки аналізу емпіричних даних внутрішньогалузевої торгівлі України як просторового елемента

міжнародної торгівлі та світового господарства і розширення відомої методології теоретичного дослідження детермінант ВГТ країни.

Основні результати дослідження. Аналіз ВГТ необхідно проводити на основі підходу Дж. Хекмана і Д. Мак Фаддена, який ґрунтується на тісному взаємозв'язку економічної теорії з емпіричними дослідженнями [32]. Нині мікроекономічні методи, що розробили ці дослідники, належать до стандартного інструментарію дослідження не тільки економістів, а й дослідників у галузі інших суспільних наук (психології, педагогіки, політології, медицини тощо).

Сучасна тенденція у галузі економічних наук — швидка інтеграція економічної теорії зі складними методами класичного статистичного аналізу, кількісними методами і моделями (теорія ігор, ймовірнісне, лінійне програмування тощо), а також із сучасними методами — нейромережових технологій, нечіткої логіки та генетичних алгоритмів.

Класичні підручники з макроекономічного аналізу та математичної економіки [2, 9] стверджують, що різні аспекти макроекономічної динаміки можуть бути змодельовані випадковими процесами, які описуються стохастичними диференціальними рівняннями. Однак, паралельно стохастичній інтерпретації економічних процесів на глобальному, міжнародному і національному рівнях інтенсивно розвивається альтернативний підхід до аналізу макроекономічної динаміки та процесів у міжнародній економіці, який джерелом і природою невизначеності вважає саме нелінійність економічних процесів [2, 22].

Можливості виявлення множинності точок рівноваги, граничних циклів, бифуркацій і хаосу, асиметрії інформації, просторової структури міжнародної торгівлі змушують по-новому аналізувати внутрішньогалузеву торгівлю.

Теорія сучасної нелінійної динаміки, наприклад, методи обчислення розмірності фракталів, дають змогу обчислити для таких процесів класичні виміри — автокореляцію, побудувати регресію тощо, хоча природа цих залежностей цілком інша, ніж стохастичних.

Незважаючи на сучасний бурхливий розвиток «синергетичної економіки», що спирається на суттєву нелінійність економічних процесів [7], багато науковців у навчальній і науковій літературі для спрощення обмежуються здебільшого лінійними моделями. Але поняття лінійності у такому його трактуванні (будь-яка лінійна комбінація розв'язків також буде розв'язком певного рівняння) виражає певну залежність між економічними чинниками, що в контексті нашого дослідження також важливо. Адже, як зазначив В. Вітлінський, використовуючи цей принцип, можна побудувати розв'язок для загальнішої ситуації, відшукавши розв'язки в часткових випадках [2].

Таким чином, картину якісних властивостей внутрішньогалузевої торгівлі України загалом можна скласти з урахуванням виявлених її властивостей і особливостей у часткових випадках. Тому при встановленні зв'язків між детермінантами внутрішньогалузевої торгівлі України слід пам'ятати про тимчасовість лінійних залежностей та їхню відносну адекватність — лише в межах певних множин об'єктів (у даному випадку — груп країн), утворених за певними їх властивостями (ознаками) чи на певних проміжках статистичних досліджень (за роками, кварталами, місяцями, днями тощо).

Слід мати на увазі, що для внутрішньогалузевої торгівлі як явища, математичні моделі якого є нелінійними, сьогоденні отримані знання про поведінку частини показників внутрішньогалузевої торгівлі країн-партнерів і України у цій сфері міжнародної торгівлі не гарантують отримання достовірних знань про їх поведінку в цілому, а відгук на зміну умов може якісно залежати від кількісної величини (обсягів) цих змін. Таким чином, лінійні моделі відповідають частковим випадкам і, як правило, слугують лише першим наближенням до адекватного відображення реальності внутрішньогалузевої торгівлі як феномену світової економіки.

Систематична фіксація спостережень щодо функціонування різних елементів світової економічної системи, що здійснюють міжнародні організації, статистичні підрозділи і статистичні служби країн, розвиток новітніх технологій зберігання, оброблення та передавання інформації, гіпермедійних технологій і спеціалізованих геоінформаційних систем забезпечує доступність для дослідників величезної кількості баз і банків даних і надає науковцям та практикам великі можливості для емпіричного аналізу економічних процесів у міжнародній економіці.

Специфіка даних про функціонування різних елементів світової економічної системи обумовлює необхідність розроблення інноваційних методів виявлення нових структур у масивах даних і вдосконалення способів узагальнення та візуальної репрезентації великих обсягів економічної інформації у сфері внутрішньогалузевої торгівлі.

Аналіз наукових розробок у галузі внутрішньогалузевої торгівлі [26; 27; 33; 39], дослідження даних у сфері міжнародної економіки [14; 20; 21; 37], проведені на стику економічної теорії і статистичних методів, дають змогу стверджувати, що майбутнє економічної науки нерозривно пов'язане з розвитком і використанням сучасних кількісних методів аналізу даних. При цьому інтеграція економічної теорії, математичної економіки та методів дослідження даних має бути фундаментальнішою і формувати основу для майбутніх економічних досліджень задля становлення нової теорії економічного аналізу міжнародної торгівлі, зокрема внутрішньогалузевої.

Оскільки всі країни світу як економічні системи та сфера міжнародної торгівлі належать до так званих складних систем і процесів, які характеризуються певними специфічними ознаками, то їх потрібно враховувати при теоретичному аналізі та емпіричній перевірці гіпотез – інакше побудовані моделі та теоретичний чи емпіричний аналіз навіть із використанням надсучасних статистичних і економетричних методів не будуть адекватними, а гіпотези дослідників не відповідатимуть реаліям світової економіки.

Серед таких властивостей [2; 12; 15] можна виділити:

- *емерджентність* як прояв цілісності системи, тобто наявність у економічній системі властивостей, не притаманних жодному з її елементів, який розглядають окремо, поза системою;

- *ентропія* – здатність зберігати власну структуру на різних часових інтервалах і в різних станах;

- *динамічність* економічних процесів, що полягає у зміні в часі параметрів і структури економічних систем під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників (навколишнього середовища);

- *невизначеність* щодо розвитку економічних явищ (процесів);

- *неможливість* ізолювати процеси в економічних системах від процесів у навколишньому середовищі для того, щоб спостерігати за ними та досліджувати їх незалежно;

- *активна реакція* на нові чинники.

Варто погодитися з думкою [2; 3; 5–8; 13; 15; 16; 18], що у макроекономічному аналізі економічних процесів вирішальну роль відіграє формулювання коректної гіпотези, яке визначає межі використання певної макроекономічної моделі.

Для визначення основних детермінант ВГТ базуватимемося на класичних постулатах новітніх теорій міжнародної торгівлі Л. Ліндберга [32], напрацюваннях Г. Грубеля [30], П. Ллойда [30], М. Познера [38] та інших.

Базові постулати, які слугують основою теоретичних спроб окреслити детермінанти (необхідні та достатні умови) існування внутрішньогалузевої теорії, – це класичні положення мікроекономіки, а саме теорії споживацького вибору:

- смаки та вподобання споживачів залежать від рівня їхнього доходу;

- чим вищий рівень доходу споживача, тим різноманітніші смаки і вподобання він має;

- потреби споживача зростають пропорційно до його доходу;

- потреби, смаки та вподобання споживача залежать від рівня його освіченості, культури і належності до певної цивілізації (мається на увазі розподіл цивілізацій за теорією цивілізацій на азійську, православну, західну, мусульманську тощо);

- потреби, смаки та вподобання споживача залежать від його поінформованості про можливість вибору і якість сукупності благ, що він отримує при придбанні товару;

- диференційовані товари споживач сприймає як абсолютно різні.

Але не слід забувати і про те, що мікроекономічний аналіз сьогодні – це теж сфера наукового пошуку, що активно розвивається. Нині розроблено концептуально нові підходи до аналізу поведінки споживача, що виходять за межі класичного і дають змогу зняти обмеження в останньому (зокрема про раціональну поведінку споживача, умови вибору й обмеженість благ, неопортуністичну поведінку тощо). Основою цих теоретичних і методологічних підходів є праці Р. Коуза [10], Д. Норта [17], О. Уільямсона [22], Є. Шастітко [23] та інших. Введення у теоретичний аналіз феномену ВГТ новітніх досягнень у галузі мікроекономіки, зокрема неінституційної мікроекономіки, дасть змогу заповнити нинішні прогалини в теоретичній і практичній базі дослідження ВГТ.

Теоретичними і практичними дослідженнями підтверджено, що походження товару як засіб індивідуалізації та диференціації продукції у більшості сучасних товарних груп є найсильнішим інформаційним сигналом, який продавець може надіслати споживачу в умовах асиметричності інформації на ринку. Дана проблематика абсолютно не пояснюється класичним мікроекономічним аналізом актів товарного обміну у сфері ВГТ.

З іншого боку, неможливість використання класичних теоретичних положень щодо пояснення ВГТ та, відповідно, розроблення адекватних і точних методик її вимірювання пояснюється і тим, що товарні потоки ВГТ нині є різноспрямованими, ВГТ задовольняє не тільки потреби споживачів у розумінні мікроекономіки споживчого вибору (індивідів і домогосподарств), а й спожи-

вачів-підприємств (у розумінні мікроекономіки фірми). Таким чином, застосування одних і тих же показників для вимірювання горизонтальної та вертикальної ВГТ є дещо сумнівним, оскільки процес прийняття рішень про покупку та інші детермінанти попиту на споживчому ринку і ринках промислових підприємств, державних установ тощо у більшості випадків докорінно різні.

Але, як уже зазначено, саме класичні мікроекономічні припущення теорії поведінки споживача покладені в основу теоретичної бази ВГТ. Аналіз, побудований на таких припущеннях, не враховує реальні ситуації, що трапляються у сфері внутрішньогалузевої торгівлі між країнами, зокрема не достатньо уваги науковці й практики приділяють особливостям внутрішнього попиту країн світу та його детермінантам, впливу на нього техніко-економічної динаміки країн світу.

Окрім того, у працях [25; 28; 29], присвячених проблемі однозначної детермінації ВГТ і адекватних, універсальних методів її вимірювання, існує припущення про мінімум трансакційних витрат, пов'язаних актами обміну у сфері ВГТ, якщо не взагалі про їх відсутність.

Припустимо, є країна I , рівень доходів споживачів у якій саме такий, що зумовлює попит на множину товарів, яку описують як:

$$(A_1^i, A_2^i, A_3^i, A_4^i), \quad (1)$$

де $(A_1^i, A_2^i, A_3^i, A_4^i)$ – множина внутрішнього попиту на товари i -тої галузі, кожний елемент якої є товаром і які розташовані у порядку зростання ціни та якісних характеристик товару, до того ж усі товари виробляють у всіх країнах. Дане положення на перший погляд суперечить теоретичним поясненням ВГТ стосовно того, що основною причиною руху товарів між країнами є спеціалізація національного виробника саме на тому класі товарів, на який є внутрішній попит у країні і відсутність певних «дорожчих» чи «дешевших» в асортименті місцевого виробника [1, 137]. Але за сьогоденного стану розвитку транснаціонального виробництва посилення інтеграційних процесів та доведених фактів про діяльність експортоорієнтованих виробництв у більшості країн світу таке узагальнене припущення в теоретичному аналізі ВГТ є неприпустимим.

За аналогією з попереднім припущенням, нехай існують країни II , III , IV , ... L , що розташовані у порядку зростання доходів споживачів. Рівень доходів споживачів у кожній із країн є саме таким, що для кожної з них множина внутрішнього попиту на товари i -тої галузі матиме такий вигляд:

$$\begin{aligned} I & (A_1^i, A_2^i, A_3^i, A_4^i); \\ II & (A_2^i, A_3^i, A_4^i, A_5^i); \\ III & (A_3^i, A_4^i, A_5^i, A_6^i); \\ IV & (A_3^i, A_4^i, A_5^i, A_6^i, A_7^i, A_8^i, A_9^i); \\ V & (A_5^i, A_6^i, A_7^i, A_8^i, A_9^i, A_{10}^i, A_{11}^i); \\ & \vdots \\ L & (A_k^i, A_{k+1}^i, \dots, A_m^i), \end{aligned} \quad (2)$$

де $1 \leq k < m$, $k \in N$, $m \in n$.

Можна знайти перетини множин (2), які є множинами товарів перехресного попиту і побудувати таблицю, що буде симетричною відносно головної діагоналі й матрицею схожості або матрицею відстаней між країнами за ознакою множин перехресного попиту.

Отже, підтверджується попередній висновок про те, що рівень (інтенсивність) ВГТ країни I залежить від відстані між доходами споживачів у кожній із країн та доходами споживачів у даній країні, тобто від схожості смаків і вподобань споживачів країн — схожості множин внутрішнього попиту. Якщо множина перехресного попиту не порожня, то ВГТ між країнами є.

Таким чином, основним завданням теоретичного аналізу, зокрема моделей ВГТ, є виявлення та однозначне встановлення тих умов, які забезпечують непорожні множини перехресного попиту між країнами. За термінами павутиноподібної моделі ринку — це встановлення точок дотику між кривими сукупного попиту країн світу.

Слід вказати на те, що товарна структура внутрішньогалузевої торгівлі гетерогенна і складається як із нормальних товарів, так і з товарів із низькою споживчою цінністю.

Тобто подібність у рівнях доходів споживачів різних країн для нормальних товарів рухає точки споживацького вибору по кривій Енгеля в одному напрямку, щодо інших товарів напрямки руху точок не співпадають. Окрім того, не можна залишати поза увагою те, що один і той самий товар може бути для різних країн різним: для одних — нормальним, для інших — товаром Гіффіна тощо.

Таким чином, крива Енгеля щодо одного і того ж товару для сукупного попиту кожної країни може в один і той же момент часу бути різною, а це, у свою чергу, призводить до того, що не завжди розмір різниці в доходах споживача є адекватною оцінкою і детермінантою існування ВГТ між країнами.

Тобто одним з основних положень теоретичного аналізу ВГТ має бути те, що саме близькість детермінант попиту на внутрішніх ринках країн, а точніше — однаковий напрямок їх дії та однакова сила дії на попит спричиняє виникнення ВГТ і визначає її інтенсивність. Саме умови вибору споживачем певного набору товарів є цими детермінантами.

Аналізуючи вище викладене, можна зробити такі **висновки**:

1. Обмеженість методів і методик вимірювання ВГТ полягає у лінійному підході до вимірювання детермінант феномену ВГТ. Враховуючи процес поступальної інтеграції міжнародної економіки з такими напрямками теорії складності, як фрактальна геометрія і теорія хаосу, слід пам'ятати про тимчасовість лінійних залежностей та їхню відносну адекватність.

2. Емпірично валідними є саме ті економічні моделі внутрішньогалузевої торгівлі, які базуються на перевагах нової парадигми дослідження економічних явищ і процесів.

3. Основним завданням теоретичного аналізу, зокрема моделей ВГТ, є виявлення та однозначне встановлення тих умов, які забезпечують множини перехресного попиту між країнами. За термінами павутиноподібної моделі ринку — це встановлення точок дотику між кривими сукупного попиту країн світу. Одним з основних положень теоретичного й емпіричного аналізу ВГТ має бу-

ти теза про те, що саме близькість детермінант попиту, а точніше — однаковий напрямок їх дії та однакова сила дії на попит спричиняє виникнення ВГТ і визначає її інтенсивність. Саме умови вибору споживачем певного набору товарів є цими детермінантами. Тому перспективними є дослідження, присвячені розробленню моделей утворення множин перехресного попиту між країнами на базі запропонованого підходу.

1. Бурковський І. Теорія міжнародної торгівлі. — Київ.: Основи, 1996. — 241 с.
2. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 342 с.
3. Гейл Д. Теория линейных экономических моделей / Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1963. — 234 с.
4. Дебок Г., Кохонен Т. Анализ финансовых данных с помощью самоорганизующихся карт / Пер. с англ. — М., 2001. — 187 с.
5. Долан Э.Дж., Линдсей Д.Е. Рынок: микроэкономическая модель. — СПб., 1992. — 222 с.
6. Замков О.О., Толстолятенко А.В., Черемных Ю.Н. Математические методы в экономике: Учебник. — М.: МГУ им. М.В. Ломоносова: ДИС, 1997. — 452 с.
7. Занг В.Б. Синергетическая экономика: Время и перемены в нелинейной экономической теории / Пер. с англ. — М.: Мир, 1999. — 338 с.
8. Колемаев В.А. Математическая экономика: Учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ, 1998. — 248 с.
9. Корнійчук М., Совтис І. Складні системи з випадковою зв'язністю: імовірнісне моделювання й оптимізація: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003. — 374 с.
10. Коуз Р. Рынок, фирма, право. — М.: Дело, 1993. — 192 с.
11. Ляшенко В.И. Фондовые индексы и рейтинги. — Донецк: Сталкер, 1998. — 320 с.
12. Малыхин В.И. Математическое моделирование экономики: Учеб.-практ. пособие. — М.: УРАО, 1998. — 134 с.
13. Микроэкономика: Учебник / Гальперин В.М., Гребенников П.И., Леусский А.И., Тарасевич Л.С.; Общ. ред. Л.С. Тарасевича. — Изд-во 2-е, перераб. и доп. — СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 1997. — 456 с.
14. Михайлов Д.М. Мировой финансовый рынок. Тенденции и инструменты. — М.: Экзамен, 2000. — 189 с.
15. Моделирование экономики: Учеб. пособие / Клебанова Т.С., Забродский В.А., Полякова О.Ю., Петренко В.Л. — Х.: Изд-во ХГЭУ, 2001. — 415 с.
16. Нельсон Р., Уинтер С. Эволюционная теория экономических изменений. — М.: Финанс-статинформ, 2000. — 225 с.
17. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. — К: Основи, 2000. — 198 с.
18. Сергеева Л.Н. Нелинейная экономика: модели и методы / Науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Ю.Г. Лысенко. — Запорожье: Полиграф, 2003. — 401 с.
19. Ситник В.Ф., Краснюк М.Т. Интеллектуальный анализ данных (дейтамайнінг): Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2007. — 376 с.
20. Сохацька О.М. Міжнародні ф'ючерсні ринки: теоретико-методологічні аспекти: Монографія. — Тернопіль: Карт-Бланш, 2002. — 454 с.
21. Сохацька О.М. Ф'ючерсні ринки. Історія, сучасність, перспективи становлення в Україні: Монографія. — Тернопіль: Економічна думка, 1999. — 408 с.
22. Уильямсон О.И. Экономические институты капитализма: фирмы, рынки, «отношенческая» контрактация. — СПб.: Лениздат, 1996. — 702 с.
23. Шаститко А.Е. Неинституциональная экономическая теория. — М.: ТЕИС, 1999. — 464 с.
24. Andersen M.A. Empirical Intra-Industry Trade: what we know and what we need to know // www.sfu.ca.
25. Aturupane C., Djankov S., Hoekman B. Determinants of Intra-Industry Trade between East and West Europe. Research at the World Bank. Policy, Research working paper; no. WPS 1850 // www.wds.worldbank.org.
26. Bhagwati J., Davis D.R. Intraindustry trade: issues and theory // London and New York: Routledge, Studies in the Modern World Economy.— 1999.— Volume 15. — Pp. 1–16.
27. Fontagne L., Froudenberg M. Intra-Industry Trade: Methodological Issues Reconsidered. Working Paper. — 1997 // www.cepii.fr.

28. *Gabrisch H., Segnana M.L.* Why is trade between the European Union and the transition economies vertical? // www.econo.economia.unitn.it.
29. *Gorg H., Greenaway D.* Foreign Direct Investment and Intra-Industry Spillovers: A Review of the Literature. GEP Research paper series, 2001/37 // www.nottingham.ac.uk.
30. *Grubel H.G., Lloyd P.J.* Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products. – London, 1975.
31. *Haavelmo T.* The Probability Approach in Econometrics // *Econometrica*. – 1944, Vol. 12.
32. *Heckman J.J., McFadden D.L.* Interview. Nobel Prize in Economic documents from Nobel Prize Committee. No 2000–7 // nobelprize.org.
33. *Helpman E.* International trade in the presence of product differentiation, economies of scale and monopolistic competition: A Chamberlin-Heckscher-Ohlin Approach // *Journal of International Economics*. – 1981. – Volume 11. – Pp. 305–340.
34. *Kandogan Y.* Intra-industry trade of transition countries: trends and determinants. // *Emerging Markets Review*. – 2003. – Vol. 4. – Pp. 273–286.
35. *Keynes J.M.* (1936) *The General Theory of Employment, Interest and Money* // Moggridge D., ed. (1973) *The Collected Writings of John Maynard Keynes*. – Vol. VII. – London and Basingstoke Macmillan. – P. 16.
36. *Lindberg L.* The National Element in Regional Trade Agreements: The Role of Southeast Asian Countries in ASEAN-EU Trade // *ASEAN Economic Bulletin*. – 2007. – Vol. 24, N. 2. – Pp. 267–275.
37. *Pal N.R., Bezdek J.C.* Extensions of self-organizing feature maps for improved visual displays / *Proc. Int. Joint Conf. on Neural Networks (IJCNN'1993)*, Nagoya, Japan. – 1993. – Vol. 3. – Pp. 2441–2447.
38. *Posner M.* International Trade and Technical Change // *Oxford Economic Paper*. – 1961. – October. – Pp. 232–341.
39. *Ruffin R.J.* The nature and significance of Intra-industry trade // www.dallasfed.org.
40. *Venables A.J., Rice P.G., Stewart M.* The Geography of Intra-Industry Trade: empirics // *Topics in Economic Analysis & Policy*. – 2003. – Vol. 3. – Issue 1. – Pp. 2–26.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2008.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-66

Аналіз і оцінка інвестиційних проєктів: Навч. посібник.
– 2-е вид. – К.: НАУ, 2006. – 156 с. Ціна без доставки
– 20 грн.

Автори: М. М. Єрмошенко, І. О. Плужников

У навчальному посібнику наведено методичні засади проведення аналізу й оцінки інвестиційних проєктів з врахуванням зарубіжного досвіду. Розглянуто сутність і зміст бізнес-плану інвестиційного проєкту, методи інвестиційного бізнес-планування, методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів, засади управління інвестиційними проєктами.

Розрахована на студентів вищих навчальних закладів, а також усіх тих, хто займається аналізом і оцінкою інвестиційних проєктів.